

reportatge

GIRONINS A MADRID: MÉS ENLLÀ DELS TÒPICS

«I com pot ser,
que visquis
a Madrid?»

Aquesta pregunta –o variants molt similars que sovint van acompanyades de gestos d'estupefacció– és la que he sentit amb més freqüència a Girona des que, set anys enrere, vaig instal·lar-me a la capital de l'Estat per raons més personals que professionals. A Madrid hi ha molts catalans, i no pocs gironins. N'hem anat a buscar alguns per demanar-los, entre altres coses, com pot ser que visquin a Madrid.

JOSEP PASTELLS > TEXT
SAMUEL SÁNCHEZ > FOTOGRAFIA

>> D'esquerra a dreta,
Dani Duch, Carla Nieto,
Josep Pastells i Josep Turet.

Jordi Casadevall: «Mai no he entès que persones amb un alt nivell acadèmic puguin pensar d'una manera tan poc científica»

Quasi tothom sembla meravellar-se de la meua capacitat per sobreviure en un *entorn hostil*, de l'enteresa amb què suportem els *constants atacs* als catalans i a la nostra llengua. De poc serveix que els digui que no em sento com si estigués a l'exili o en un *gueto*, perquè acostumen a mirar-me amb un gest de profunda commiseració i sempre acaben fent alguna referència a la lluita i el patiment, a les dificultats de tirar endavant *envoltat de madrilenys*. Les cursives que he emprat fins ara ja deixen prou clar que no comparteixo en absolut aquestes opinions, però he d'admetre que si ets susceptible, si et deixes influir amb facilitat per les paraules de qualsevol que es creui en el teu camí, la vida a Madrid pot arribar a ser molt complicada, però ni més ni menys que a qualsevol altra gran ciutat on conviuen tot tipus de persones que, per molt que insistim a etiquetar-les com a madrilenys o catalans, són per sobre de tot individus que es relacionen amb altres individus. Més d'una vegada he hagut de sentir, en algun bar, al gimnàs o fins i tot a la feina, expressions com «putos catalanes» o «polacos de mierda» i en cada cas

he actuat de la manera que m'ha semblat més adient en funció de les circumstàncies, però mai no m'he deixat endur per la temptació de respondre «putos madrileños» o «españoles de mierda». Tinc molt clar que cadascú és diferent i tots els fets són interpretables de múltiples maneres, que la complexitat de la comunicació humana difumina la línia divisòria entre un clima ideal i un altre de malsà, però també crec que hauríem d'esforçar-nos a combatre els recels i els malentesos, allunyar-nos de l'odi i l'agressivitat per aprendre a conèixer-nos millor. Sempre hi haurà ignorants i provocadors. A Madrid, a Girona i a qualsevol lloc on sorgeixin

relacions humanes. Situacions mortificants, insults, menyspreus... La llista podria ser llarguíssima, però no crec que tingui sentit parlar d'un prototipus de madrileny o català, ni tampoc de pautes de conducta col·lectives. Tractem amb persones i ens hem d'entendre amb persones, no amb tòpics o estereotips. Jo, per exemple, visc a Madrid perquè m'hi sento molt a gust i, malgrat la presència simultània d'emocions contraposades, prefereixo quedar-me amb els bons moments i desfer la resta en el calaix de les anècdotes protagonitzades per histriònics, obtusos i paranoïdes, pels amants dels clixés i les prediccions calamitoses.

Però això vol ser un reportatge i, per tant, ha de ser fruit d'un treball col·lectiu, de la cooperació d'unes quantes persones que proporcionin el material necessari per aprofundir en el tema elegit. Per descriure la relació entre Girona i Madrid o, per esquemàtic que soni, entre catalans i madrilenys, no puc limitar-me a relatar la meua experiència, perquè oferiria una visió massa parcial d'una realitat complexa i canviant, d'un món que cadascú veu d'una manera diferent. En canvi, ampliar la panoràmica permetrà comprovar si les meves idees

Jordi Xuclà: «Ens equivocaríem parlant d'aquell Madrid funcional, de braços creuats i del “vuelva usted mañana”»

Mercè Cofan: «L'humor és un dels millors mètodes per descarregar les tensions»

se sostenen o no, si altres gironins que viuen o treballen –o han viscut o treballat– a Madrid hi estan més o menys d'acord i, amb tots els matisos que calgui, comparteixen que el més important són les relacions que s'estableixen entre les persones, no pas les polèmiques polítiques i mediàtiques.

Qui ho té molt clar és la cantant i actriu Marta Ribera, que ha actuat en nombroses ocasions a la *villa y corte* i sempre ha pensat que «alguns catalans es mengen massa el cap pensant que a Madrid ens discriminen, odien, desprestigien...». «Puc dir sincerament que mai en onze anys m'hi he sentit malament pel fet de ser catalana; ben al contrari: almenys en el meu terreny professional, els catalans rebem un tracte excepcional», hi afegeix Ribera. Segons ella, els casos de crispació són provocats pels polítics i els mitjans de comunicació, «ja que la gent del carrer passa força de tot això i et tracten com un més dels seus». Aquestes paraules podrien ser subscrietes per la jove actriu Carla Nieto, que viu des de fa dos anys a Madrid i assegura: «Mai no m'he sentit marcada pel fet de ser catalana». Nieto subratlla: «Hi ha una minoria i grups

de generació d'opinió que donen una imatge distorsionada de Catalunya, però ningú hauria de potenciar aquest enfrontament. Ho trobo ridícul, estem al segle XXI!». Lluny d'haver experimentat alguna experiència desagradable, explica: «Quan estic rodant una escena de vegades se m'escapa alguna paraula en català i sento que l'equip riu i em diuen: "¡Corten! Carla, ¡esto es catalán!"».

Des d'una perspectiva molt diferent, el físic olotí Bartolomé García Castañer, actualment jubilat després de treballar molts anys al Centro de Investigaciones Energéticas, Me-

Montserrat Palma: «De vegades he d'exercir de catalana des del punt de vista pedagògic, per explicar i difondre la nostra realitat»

dioambientales y Tecnológicas, també transmet unes sensacions prou satisfactòries. «A Madrid mai no m'han preguntat d'on venia i m'han tractat igual que a madrilenys i asturians, per posar dos exemples. Enlloc m'han rebutjat per ser català», remarca. Amb tot, suggereix que «si alguna vegada se senten crítiques pot ser perquè la política lingüística de la Generalitat no és gaire encertada». En una línia similar, l'enginyer industrial Josep Turet, que igual que García Castañer viu a Madrid des de fa més de 50 anys, defensa que «aquesta ciutat té molt bona entrada», però admet que «aquí mai no han entès el nacionalisme català».

Abans de jubilar-se, Turet era un alt càrrec de Repsol i professor de l'Escola d'Enginyers Industrials de Madrid, però fins i tot en aquests àmbits va escoltar alguna vegada «els típics acudits de catalans gasius, mai explicats amb agressivitat i, en tot cas, molt marginals». Segons ell, «la crispació dels últims anys ha baixat molt amb l'evolució del PP cap al centre», però caldria «fer un gran esforç a tots els nivells per explicar que els catalans no volem robar res a ningú, que només reclamem el que ens correspon».

«No parlis de política ni de llengua»

Aquesta frase és de l'advocat cassanenc Jordi Casadevall, assessor jurídic d'ERC al Congrés dels Diputats, però la podria pronunciar qualsevol català que faci temps que estigui a Madrid i no deixi passar amb facilitat les declaracions provocadores i plenes d'ignorància (per exemple, una que vaig sentir l'estiu passat: «El catalán es un dialecto, no sirve para nada») o els insults més o menys directes al nostre país. També és cert que Casadevall no es queixa del tracte personal que ha rebut («A Madrid són molt oberts i cordials»), però sí «d'una sèrie d'estereotips i prejudicis que tenen molt interioritzats des que neixen». En aquest sentit, mai no ha entès «que persones amb un alt nivell acadèmic puguin pensar d'una manera tan poc científica i, a més, la defensin aferrissadament. Temes com que es parli català a Catalunya, el finançament, la "insolidaritat" o el fet que molts no ens sentim espanyols provoquen un rebuig permanent». El també cassanenc Dani Duch, fotògraf de *La Vanguardia* que resideix a Madrid des de fa 18 anys, està acostumatíssim que li recordin que té molt d'accent o que li preguntin per què parla català amb la seva filla, però el que realment l'atipa és que «vagin de superiors, com si Madrid aguantés Espanya». «Al principi callava, però ara ja no em continc i els dic *espanyols* o aviso que sóc independentista, sense importar-me què puguin pensar», afirma Duch, i hi afegeix que recorre sempre que pot a la paciència i la ironia, però que hi ha vegades que li costa reprimir-se i això ha provocat algunes discussions verbals i que algú li deixi d'enraonar. Malgrat que el fotògraf cassanenc pensa que «els catalans tenim mala imatge a Madrid», confessa que s'hi sent molt a gust i que «l'ambient no és tan sufocant com pot semblar des de fora».

En el cas de l'enginyer gironí Josep Bosch, director adjunt de l'empresa Fibran, que fa uns anys va viure a Madrid durant vuit mesos i de tant en tant s'hi desplaça per motius professionals, les experiències positives i enriquidores («Sempre m'han tractat bé i amb molta deferèn-

cia») sobrepassen de bon tros les anècdotes desagradables, però tampoc ha de fer grans esforços per recordar algun episodi ple de tensió. Un dia, per exemple, quan estava al menjador de Philips amb una dotzena de companys, hi havia un convidat que a mig dinar va comentar: «Es increíble que en la Universidad Politécnica de Barcelona todas las clases tengan que ser obligatoriamente en catalán». Bosch no el coneixia de res, però va tenir «l'impuls de contestar-li, de forma educada, i dir-li que estava equivocat». Li va posar l'exemple d'una classe amb cent alumnes, tots catalans excepte un o dos, on el professor, també català, va fer tota l'assignatura en castellà. «Però se'm va titllar de mentider, de busca-raons, de provocador», explica Bosch, que al final es va aixecar per marxar de la taula. «Els meus companys em van dir després que aquell convidat havia estat impertinent i mal educat i que jo havia actuat correctament, però en el fons va quedar una mica la sensació que si ho havia dit alguna cosa devia haver-hi», reflexiona l'enginyer gironí.

Bosch, igual que Casadevall, Duch o la majoria de les persones entrevistades en aquest reportatge, podria relatar també alguna anècdota de taxistes, però només serviria per alimentar un altre tipus de tòpics i, d'altra banda, potser serà millor aprofitar l'espai que queda per reproduir unes paraules en què l'assessor jurídic d'ERC al Congrés dels Diputats valora un factor prou rellevant i expressa amb claredat el pensament de molts catalans: «Alguns mitjans de comunicació, més enllà de provocar, s'aprofiten del substrat que ja hi ha subjacent per atiar el personal. Cadenes com Telemadrid o la COPE i capçaleres com *ABC*, *El Mundo* o *La Razón* tenen un paper cabdal en la retroalimentació dels missatges anticatalans, que en molts casos ratllen la xenofòbia i subsisteixen gràcies al fet que venen un producte –l'anticatalanisme– que, tot i que és recurrent i aflora amb més o menys força segons les circumstàncies, allà té molt de mercat».

En aquest sentit, la diputada figurenca Montserrat Palma (PSC), que fa dotze anys que és al Congrés, assenyala: «De vegades he d'exercir de catalana des del punt de vista pedagògic, per desmuntar tòpics i explicar i difondre la nostra realitat». Palma considera que «hi ha determinats sectors de la dre-

ta espanyolista que sempre recorren a l'estratègia de la crispació», però confia que «aquesta actitud no trobi resposta i la convivència continuï sent harmònica». De tota manera, adverteix que «hi ha certes persones a qui sembla que els agradi ser negatives i victimistes». Sobre això, el diputat olotí Jordi Xuclà (CiU),

que ocupa aquest càrrec des de fa cinc anys i els quatre anteriors va ser senador, opina: «No hem de practicar l'autoodi. És cert que en vuit anys hem passat de provocar una sana enveja a ser vistos amb indiferència i fins i tot a ser caricaturitzats, però no cal que ens flagel·lem». Segons Xuclà, «el catalanisme polític a

Josep Turet: «La crispació ha baixat, però caldria fer un esforç per explicar que els catalans no volem robar res, que reclamem el que ens correspon»

Dani Duch:
**«Al principi
 callava, però ara
 ja no em continc
 i els dic “espanyols”
 o aviso que sóc
 independentista»**

ta de viure aquí. M'hi trobo a gust i m'hi he adaptat molt bé».

El banyolí Pere Lladó, que ha treballat a la capital espanyola en dues etapes (entre 1980 i 1983 als serveis tècnics d'Adolfo Suárez i des de fa dos anys a la direcció de comunicació de la Comissió Nacional de l'Energia), va una mica més enllà i afirma: «Ser català a Madrid és un valor afegit. Jo sempre m'hi he sentit molt a gust i m'han tractat amb molt de respecte». No obstant això, Lladó sosté: «Als catalans Madrid ens raspalla molt i no ens dona res perquè no ens presentem amb una sola veu». Segons ell, també seria imprescindible que Girona «tingués una major presència a Madrid, perquè ens coneixen molt poc».

Intentar establir els límits de la consciència col·lectiva dels gironins o dels catalans seria tan absurd com parlar d'un arquetipus de madrileny (a Madrid, per cert, cada cop hi ha menys madrilenys) o definir un patró universal de les relacions humanes. Però el que potser tindria més sentit, i cap dels dotze entrevistats en aquest reportatge m'ha contradit, és deixar de banda les generalitzacions i centrarnos en les persones, oblidar-nos de l'origen de cadascú i fixar-nos en el seu comportament. Potser per això cada cop m'agrada més confondre els meus interlocutors i, si em pregunten «Què, com et tracten els madrilenys?», responc: «Els madrilenys? Uf, només en conec uns quants, però si vols et vaig explicant cas per cas».

Josep Pastells
 és periodista.

Madrid té un greu problema d'interlocució amb partits d'abast espanyol que ens respectin i entenguin». Amb tot, adverteix que «des de Catalunya i Girona ens equivocariem parlant d'aquell Madrid funcional, de braços creuats, del “vuelva usted mañana” i poca capacitat d'iniciativa empresarial, perquè ara es troba en una fase emergent i Catalunya en un moment conjuntural d'una certa fluïdesa, una mica desorientada».

L'escalenc Jordi de Juan, l'únic ésser humà que ha estat diputat del PP per Girona (2000-2004), defineix la situació com una lluita «d'interessos contraposats» entre Catalunya i Espanya. «Des de la Meseta hi ha un cert interès a explotar el nacionalisme perifèric, mentre que aquest intenta accentuar la confrontació. Són dos pols oposats que busquen el mateix: obtenir rèdits immediats», hi afegeix De Juan, soci de Cuatrecasas i advocat de l'Estat en excedència. Pel que fa a la seva experiència a la capital espanyola, assenyalava: «Mai no he tingut cap problema per ser català, llevat de la lluita constant perquè pronunciessin bé el meu nom parlant en castellà, però no hi havia manera», aclareix tot rient. I és que potser l'humor és un dels millors mètodes

per combatre el malestar i descarregar les tensions, per treure importància a certs episodis que, ben mirat, no són tan transcendents. Aquest és almenys el parer de la figuerenca Mercè Cofan, que s'acaba de jubilar després de ser professora de francès durant 31 anys a l'institut Carlos III de San Blas. Cofan admet que «si exerceixes de català a Madrid l'ambient pot ser una mica asfixiant, però si no fas molta pàtria ningú no et diu res; la veritat és que d'aquest tema només en pots parlar amb amics, i sempre amb prudència per no plantejar polèmica». En qualsevol cas, assegura: «Etic molt satisfet».

Carla Nieto: «De vegades se m'escapa alguna paraula en català i sento que l'equip riu i em diuen: “¡Corten! Carla, ¡esto es catalán!”»